

Говор Високог представника, Педија Ешдауна у радионици о јединственом привредном простору

Предсједавајући Савјета министара Микеревићу, Премијеру Иванићу, Премијеру Бехмен, даме и господо.

Прије него што почнем свој говор, желио бих нешто рећи.

Не могу и нећу да предвиђам резултат кривичне истраге. Али желим јасно дати на знање да вјерујем да је синоћња одлука Министра финансија Републике Српске, Миленка Врачара, о подношењу оставке, била частан и храбар политички чин.

Господин Врачар је демонстрирао да министри у овој земљи могу показати способност руковођења и преузети политичку одговорност за дјеловање или недостатак дјеловања својих одјела.

Вјерујем да његова одлука представља потенцијалну прекретницу у процесу увођења европских стандарда у погледу политичке одговорности у БиХ.

И ја се искрено надам да ће се ове акције одразити на друге министре тако што ће они преузети одговорности за рад својих министарстава.

Даме и господо,

Када сам стигао у БиХ, одредио сам своје приоритете:

Најприје Законитост. Затим Запосленост. Кроз реформу.

Данашња радионица – о стварању јединственог привредног простора – тачно се уклапа у тај дневни ред.

Законитост – јер је владавина права полазна тачка – суштински предуслов за такву врсту привреде какву ми покушавамо створити. За оснивање нових предузећа, за трговину, за улагање и за рјешавање пословних спорова.

Запосленост – јер је то награда коју ћемо добити ако већ наведено урадимо како треба. То је нешто што људи у БиХ, у свим заједницама, желе више од свега: сигуран приход, прилику да напредују и да обезбиједе своју дјецу.

И реформа – јер не можемо остварити напредак ако најприје не измијенимо привредни систем који људима не дозвољава приступ новим тржиштима, одваја их од Европе и држи их у замци сиромаштва.

И од свих привредних реформи које су потребне, стварање јединственог привредног простора је на првом мјесту. Због тога сам захвалан што ми се пружила ова прилика да о овим питањима данас мало детаљније говорим.

И надам се да на тај начин можемо започети расправу која ће бити присутна у изборној кампањи као и у активностима слиједеће владе. Данас помажемо обликовању расправе о томе које би то активности требале бити.

Јер нема заблуде, људима су запосленост и привреда главни приоритети.

Они ће трпити изостанак дјеловања или опструкције само извјесно вријеме. Већ су почели одбацивати оне који промовишу политичке подјеле на уштрб привредног опоравка.

Не можемо си приуштити да потрошимо још времена или да протраћимо још прилика.

Вријеме је да се нешто уради.

Али прије него што будемо разговарали о потребним реформама, застанимо на трен и размислимо шта ће јединствени привредни простор донијети Босни и Херцеговини. Шта то стварно значи.

Јединствени привредни простор значи домаће тржиште у БиХ које има довољно потрошача да се одржи привредни и индустријски раст.

То значи да предузећа могу представити своје произвођачке и рекламне активности ван вјештачких граница између ентитета, из Брчког у Требиње, из Мостара у Бијељину, из Бања Луке у Сарајево.

То такође значи да ће улагачима који одлучују да ли да уложе или не милионе долара у привреду БиХ, бити представљена правила и прописи који су јасни, јединствени и досљедни.

Улагачи се данас суочавају са читавом гомилом противрјечних прописа и закона из сваког од четири нивоа власти. Да ли иког изненађује то што улагачи радије отварају своје фабрике у Бугарској или Румунији или Хрватској?

Немојмо се заваравати. До привредног опоравка неће доћи док се привреда БиХ не интегрише – док Дистрикт Брчко, Федерација и РС не оснују заједничку привреду.

Без улагања које може привући јединствени привредни простор, постоји мала нада да ће се развити сектор малих и средњих предузећа – која могу остварити привредни препород у БиХ. Малим и средњим предузећима је потребно домаће тржиште одговарајуће величине и потребно им је улагање – изломљена привреда БиХ не пружа ни једно ни друго.

Ово није нешто претјерано сложено или тешко за разумјети. То је начин на који функционише нормална држава. Успјешно децентрализоване земље – сјетите се Сједињених Држава, на примјер, или Уједињеног краљевства – преносе овлаштења са државног на локални ниво, кроз различите слојеве државне и општинске власти, али у њима се никад не мијеша политички пренос овлаштења са расцјепканом привредом.

Јединствени привредни простор утјеловљује четири слободе ацџуис цоммунатаире (услова за пријем) Европске заједнице. Он

дозвољава неометан проток добара, капитала, услуга и људи.

Пут којим треба ићи даље је јасан. Најприје требамо ујединити ове слободе унутар саме Босне и Херцеговине; тада грађани БиХ могу почети уживати ове слободе као дио Европске Заједнице.

Грађани имају користи од сваке фазе овог пројекта. Они имају приступ ширем избору добара по конкурентним цијенама, имају све више могућности за запослење. Препреке у привреди не стварају богатство, оне га уништавају. Уклањање препрека не смањује људима слободу, оно је повећава.

Разумна привредна координација, конкурентна управа, и здрав разум неће ослабити ентитете.

Једноставна истина је да ће ентитетима бити боље када привреда БиХ буде уједињена. Разлог због којег би 60% омладине Републике Српске радије емигрирало је тај што привреда Републике Српске не нуди ни запослење нити будућност.

Пошто је корист толико очигледна, зашто је постојао отпор повезивању ентитетских привреда? Одговор се може наћи кроз питање ко има користи од статуса кво.

Садашњи систем ствара више могућности за корумпиране политичаре, искварене бирократе и огрезле криминалце да краду из јавног џепа.

Када су прописи несврсисходни, опструктивни или скупи, они позивају на њихово заобилажење. Покушај успостављања одвојених привреда на ентитетском нивоу је резултирао великим бројем прописа, који су заузврат произвели растући криминал. Криминалци који се користе умјетним подјелама су међу најватренијим заговарачима одвојених ентитетских привреда.

Чак и горе од тога, мрежа контрадикторних и презахтјевних прописа и пореза поштене пословне људе је увукла у сиву економију, једноставно ради преживљавања. Многи страни улагачи једноставно одустају.

Као што сви знате, акцизе се морају плаћати два пута када се нешто произведе у једном ентитету и када се прода у другом. Добио сам информацију да би ово могло најзад да се ријеша од 1. јула ове године. Уколико се ово деси, ја ћу то поздравити. Требало је више од двије године да се почне рјешавати тако битан проблем. Ово је накардно. Ово изузетно дестимулише трговину. Ово подстиче избјегавање пореза и кријумчарење. Нема земље у свијету која има такав систем.

Три фискална подручја, Федерација, Република Српска и Брчко Дистрикт, убиру порез на добит предузећа по стопама које варирају од 10 % у Републици Српској до 30 % у Федерацији. Порези на плате се крећу од 5 % у Федерацији до 10 % у РС. Стопе пореза на приход варирају од кантона до кантона, да не спомињемо разлике између ентитета и Брчког.

Од тога сви губе, осим оних који су на власти, који живе од тих разлика.

Профитабилна предузећа стварају радна мјеста, исплаћују плате, производе робе и пружају услуге. Она остварују страну размјену кроз извоз и подижу животни стандард. Али како ствари стоје, ова предузећа морају запослити рачуновође који разумију зачколице ентитетског законодавства ако желе да послују у Босни и Херцеговини. Морају запослити преговараче за чудну и нимало дивну сложеност велике бирократије која води сложен систем ентитета и локалних влада.

Ово још отежава ствари предузећима да остваре зараду, створе радна мјеста и служе заједници. У нормалним земљама, закони су направљени да предузећима ово олакшају.

Исцјепкан порески систем спречава развој привреде у БиХ. Обесхрабривањем улагања и предузетништва, садашњи систем оставља људе без посла и БиХ ван Европе.

Реформа у систему не подразумијева, у случају пореза на примјер, да приходи више неће ићи ентитетима тако да би они могли да обављају своје одговорности. Координисање ентитетских

фискалних режима у циљу да предузетници, улагачи и порески обвезници раде унутар јединственог пореског система, умјесто три одвојена, би унаприједило привредне активности, које би заузврат значиле да има више прихода за расподјелу. То не би смањило ентитетске приходе, то би их повећало.

Ако има политичара који су искрено приклоњени садашњем сложеност стању ствари које штети добробити, ја апелујем на њих да то врло јасно ставе до знања гласачима прије октобарских избора. Грађани ће одлучити да ли желе или не да гласају за сиромаштво и незапосленост.

До сада, политичари су се усредсређивали на шепртљавости у систему – често у циљу да га одрже таквим а не да га реформишу. Ово једноставно није прихватљиво.

Са мало политичке воље и административне способности, порески систем би се могао реформисати релативно брзо на државном нивоу, као и већина привредних закона.

Оно што се треба урадити није мистерија. Али да би се то урадило, морате имати политичаре који су унапријед спремни да преузму одговорност за тешке одлуке и да осигурају њихово спровођење.

Раније сам споменуо Миленка Врачара. Допустите да искористим ову прилику да Вам објасним шта подразумејем под министарском одговорношћу.

У некој европској демократији којој Босна и Херцеговина тежи, министри су ти који су на крају одговорни народу своје земље за дјеловања и одсуство дјеловања својих министарстава.

Када су њихова министарства умијешана у веће скандале, нарочито у велике злоупотребе јавних фондова, од њих се очекује до дају оставке. Такве оставке се не сматрају признањем кривице. Штавише, оне се често сматрају храбрим и часним политичким одлукама.

Ово је тест који је Миленко Врачар управо положио, а који се још увијек налази пред Министром финансија Федерације, Николом Грабовцем.

Увођење културе министарске одговорности је процес, а не догађај. За то је потребно вријеме. Али ми можемо очистити политику само ако министри ове земље науче да прихватају праву одговорност.

То подразумијева министре који су спремни да преузму одговорност за стварање јединственог привредног простора од тренутно уситњене привреде БиХ-а, у којој има превише прописа.

Допустите ми да поновим шта људи ове земље могу да изгубе.

Јединствени привредни простор значи више улагања, више радних мјеста.

То подразумијева веће могућности за све грађане ове земље и будућност за Вашу дјецу.

То значи да ће добро образовање и напоран рад бити награђени.

Желим да будем јасан и у погледу још једне ствари.

Без економске реформе, без јединственог привредног простора, Босна и Херцеговина никад неће испунити услове за чланство у Европској унији.

Дакле, избор је јасан.

Држите се привредних баријера које Ваши политичари правдају етничким суверенитетом, и живите у осиромашеном гету издвојеном од Европе, лишени своје омладине.

Или дајте подршку понекад тешким реформама, реформама које ће отворити могућности Вашим породицама и Вашој дјечи да живе просперитетно овдје, у Босни и Херцеговини, и које ће овој земљи отворити пут у Европу.

Ово је избор пред којим се налазе Ваши министри.

И што је још важније, то је избор пред којим ће се наћи људи ове земље на октобарским изборима.

Али допустите ми да завршим тиме што ћу рећи ово.

Ако будете гласали за промјене, ако будете гласали за заједничку економску будућност, ако будете гласали за повезивање прије него за раздвајање, ја ћу тада бити сигуран да ова земља има и способност и могућност да успије.

Хвала Вам.